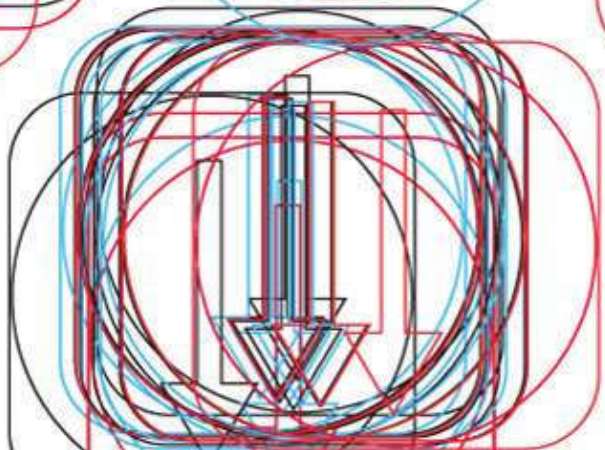
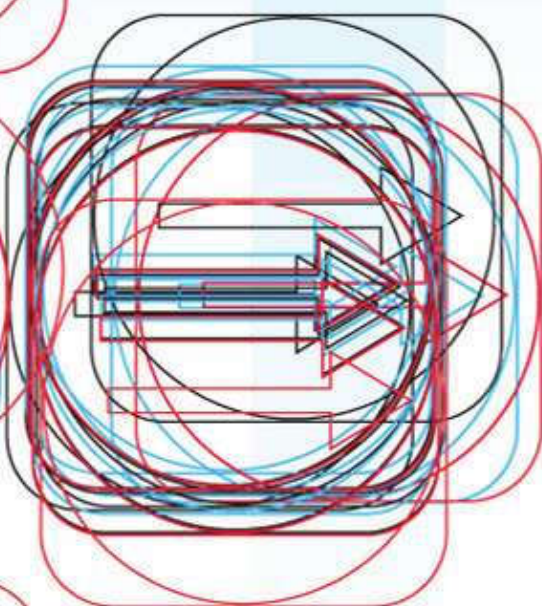
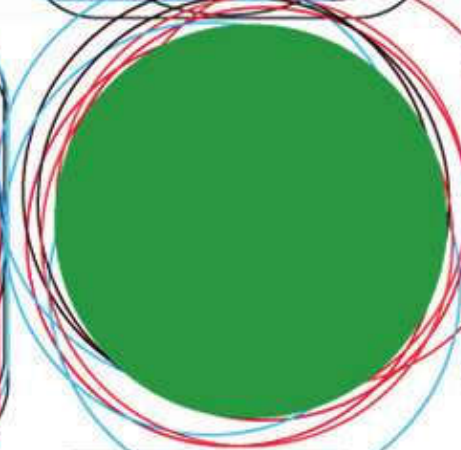
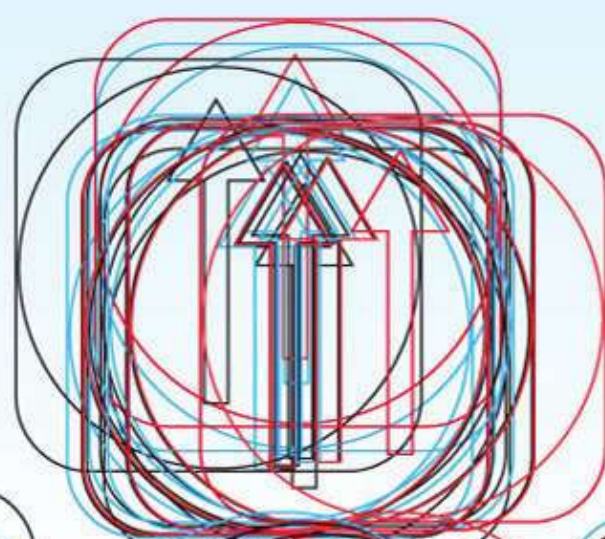

COMPASS

Ένα Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης
στα Ανθρώπινα Δικαιώματα
για νέους/νέες

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ

.....

Παράρτημα

**- Κατάσταση επικύρωσης των
σημαντικότερων διεθνών νομικών
συμβάσεων για τα ανθρώπινα
δικαιώματα**

- Φόρμα αξιολόγησης

.....

Περιεχόμενα του κεφαλαίου

<i>Κατάσταση επικύρωσης των σημαντικότερων διεθνών νομικών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....</i>	<i>439</i>
<i>Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου .....</i>	<i>441</i>
<i>Περίληψη του ΔΣΑΠΔ και ΔΣΟΚΠΔ .....</i>	<i>442</i>
<i>Περίληψη της Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....</i>	<i>443</i>
<i>Περίληψη Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.....</i>	<i>444</i>
<i>Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πλήρες κείμενο) .....</i>	<i>445</i>
<i>Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (σύντομη παρουσίαση) .....</i>	<i>452</i>
<i>Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες .....</i>	<i>454</i>
Φόρμα αξιολόγησης και ανατροφοδότησης.....	456

Κατάσταση επικύρωσης των σημαντικότερων διεθνών νομικών συμβάσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα

ΧΩΡΕΣ	ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ			ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ					
	Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα - ΔΣΟΚΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα - ΔΣΑΠΔ	Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου - ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης - ΕΚΧ	Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης αναθεωρημένος - ΕΚΧΑ	Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας	Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοπικές Γλώσσες
Καθεστώς στις	26.11.2001	26.11.2001	26.11.2001	27.03.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02
Τέθηκε σε ισχύ	03.01.1976	23.03.1976	02.09.1990	03.09.53	26.02.65	01.07.99	01.02.98	01.02.89	01.03.98
Άγιος Μαρίνος	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Αζερμπαϊτζάν	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Αλβανία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ανδόρα	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Αρμενία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Αυστρία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Βέλγιο	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Βουλγαρία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Γαλλία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Γερμανία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Γεωργία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Δανία					✓				✓
Δημοκρατία της Τσεχίας	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Ελβετία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Ελλάδα	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Εσθονία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ηνωμένο Βασίλειο	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Ιρλανδία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Ισλανδία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Ισπανία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Ιταλία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Κροατία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Κύπρος	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Λετονία	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Λευκορωσία	✓	✓	✓	✓					
Λιθουανία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Λιχτενστάιν	✓	✓	✓	✓				✓	✓
Λουξεμβούργο	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Μάλτα	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Μολδαβία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	

Νορβηγία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ολλανδία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γουγκοσλαβίας	✓	✓	✓					✓	
Ουγγαρία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Ουκρανία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Πολωνία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Πορτογαλία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
«Πρώην Γουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας»	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Ρουμανία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Ρωσική Ομοσπονδία	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Σλοβακία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Σλοβενία	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Σουηδία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Τουρκία	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Φινλανδία	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Άρθρο 16.

(1) Οι ενήλικοι άντρες και γυναίκες έχουν δικαίωμα να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένεια, χωρίς περιορισμό λόγω φυλής, εθνικότητας ή θρησκείας. Έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη λύση του.

(2) Ο γάμος συνάπτεται μόνο με την ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων.

(3) Η οικογένεια είναι η φυσική και θεμελιώδης ομαδική μονάδα της κοινωνίας και δικαιούται προστασίας από μέρος της κοινωνίας και του Κράτους.

Άρθρο 17.

(1) Ο καθένας έχει δικαίωμα ιδιοκτησίας ατομικά, αλλά και από κοινού με άλλους.

(2) Κανείς δε στερείται την ιδιοκτησία του αυθαίρετα.

Άρθρο 18.

Ο καθένας έχει δικαίωμα ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να αλλάζει κανείς τη θρησκεία ή την πεποιθησή του και ελευθερία, είτε μόνος είτε από κοινού με άλλους, δημοσίως ή κατ' ιδίαν, να εκδηλώνει τη θρησκεία ή την πεποιθησή του μέσω διδασκαλίας, πρακτικής, λατρείας και τελετουργίας.

Άρθρο 19.

Ο καθένας έχει δικαίωμα ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία της διατήρησης της γνώμης χωρίς παρεμβάσεις και της αναζήτησης, λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης και ανεξάρτητα από σύνορα.

Άρθρο 20.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην ελευθερία τού συνέρχεσθαι ειρηνικά και συνεταιρίζεσθαι.

(2) Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε μια ένωση.

Άρθρο 21.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην κυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή μέσω ελεύθερα εκλεγμένων αντιπροσώπων.

(2) Ο καθένας έχει το δικαίωμα σε ίση πρόσβαση στις δημόσιες λειτουργίες της χώρας του.

(3) Η βούληση του λαού είναι η βάση της εξουσίας της κυβέρνησης. Αυτή η βούληση εκφράζεται σε περιοδικές και γνήσιες εκλογές, με καθολική και ίση ψήφο, με μυστική ψηφοφορία ή με αντίστοιχες διαδικασίες ελεύθερης ψήφου.

Άρθρο 22.

Ο καθένας ως μέλος της κοινωνίας έχει δικαίωμα σε κοινωνική ασφάλιση και στη δυνατότητα υλοποίησης των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων, τα οποία είναι απαραίτητα εχέγγυα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, μέσω εθνικής προσπάθειας και διεθνούς συνεργασίας και σύμφωνα με την οργάνωση και τους πόρους κάθε Κράτους.

Άρθρο 23.

(1) Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εργασία, στην ελεύθερη επιλογή της εργασίας του, σε δικαίες και ευνοϊκές συνθήκες εργασίας και σε προστασία κατά της ανεργίας.

(2) Ο καθένας χωρίς διάκριση έχει δικαίωμα σε ίση αμοιβή για ίση εργασία.

(3) Ο κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε δίκαιη και ευνοϊκή ανταμοιβή που εξασφαλίζει για τον ίδιο και την οικογένειά του διαβίωση σύμφωνη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και που συμπληρώνεται, αν είναι απαραίτητο, από άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.

(4) Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει συνδικάτα και να συμμετέχει σε αυτά για την προστασία των συμφερόντων του.

Άρθρο 24.

Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο,

συμπεριλαμβανομένων του λογικού περιορισμού των ωρών εργασίας και των περιοδικών αδειών μετ' αποδοχών.

Άρθρο 25.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα σε βιοτικό επίπεδο κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του ίδιου και της οικογένειάς του, συμπεριλαμβανομένης της διατροφής, της ένδυσης, της κατοικίας, της ιατρικής περίθαλψης και των απαραίτητων κοινωνικών υπηρεσιών και το δικαίωμα σε ασφάλεια σε περίπτωση ανεργίας, ασθένειας, αναπηρίας, χηρείας, γήρατος ή άλλης περίπτωσης στέρησης μέσω διατροφής λόγω περιστάσεων πέραν του ελέγχου του.

(2) Η μητρότητα και η παιδική ηλικία δικαιούνται ειδικής μέριμνας και αρωγής. Όλα τα παιδιά απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία, ανεξάρτητα αν γεννήθηκαν εντός ή εκτός γάμου.

Άρθρο 26.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση είναι δωρεάν, τουλάχιστον στο στοιχειώδες και βασικό επίπεδο. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση είναι γενικά διαθέσιμη και η ανώτατη εκπαίδευση είναι προσβάσιμη με ισοότητα για όλους με βάση την αξία τους.

(2) Η εκπαίδευση πρέπει να κατευθύνεται στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενδυνάμωση του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Προωθεί την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνών, φυλετικών ή θρησκευτικών ομάδων και υποστηρίζει τις δράσεις των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

(3) Οι γονείς έχουν κατά προτεραιότητα το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος εκπαίδευσης που θα δοθεί στα παιδιά τους.

Άρθρο 27.

(1) Ο καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πολιτισμική ζωή της κοινότητας, να απολαμβάνει τις τέχνες και να συμμετέχει στην επιστημονική ανάπτυξη και στα οφέλη της.

(2) Ο καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία των ηθικών και υλικών συμφερόντων που προκύπτουν από οποιαδήποτε επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή, της οποίας είναι ο δημιουργός.

Άρθρο 28.

Ο καθένας δικαιούται να υπάρχει κοινωνική και διεθνής τάξη, στην οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που περιλαμβάνονται σ' αυτή τη Διακήρυξη μπορούν να υλοποιηθούν πλήρως.

Άρθρο 29.

(1) Ο καθένας έχει υποχρεώσεις προς την κοινωνία, όπου και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και πλήρης ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

(2) Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του ο καθένας υπόκειται μόνο σ' εκείνους τους περιορισμούς που καθορίζονται με νόμο αποκλειστικά με σκοπό να εξασφαλιστεί η κατάλληλη αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων και να υλοποιηθούν οι δικαίες απαιτήσεις της ηθικής, της δημόσιας τάξης και της γενικής ευημερίας σε μια δημοκρατική κοινωνία.

(3) Αυτά τα δικαιώματα και οι ελευθερίες δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να ασκούνται σε αντίθεση με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30.

Κανένα σημείο αυτής της Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ώστε να υπονοείται οποιοδήποτε δικαίωμα Κράτους, ομάδας ή ατόμου να αναλάβει δράση ή να πραγματοποιήσει ενέργεια με σκοπό την κατάργηση οποιοδήποτε δικαιώματος ή ελευθερίας που περιλαμβάνονται στο παρόν κείμενο.

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ)

- Αυτό το Σύμφωνο υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Δεκεμβρίου 1966 και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαρτίου 1976. Στο τέλος του 2001 το Σύμφωνο είχε κυρωθεί από 147 κράτη.
- Το Σύμφωνο αναπτύσσει αναλυτικά τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και τις ελευθερίες που καταγράφονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Συμφώνου τα κράτη δεσμεύονται να προωθούν και να σέβονται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Επίσης αναγνωρίζει το δικαίωμα των λαών να έχουν ιδιοκτησία, να εμπορεύονται και να διαθέτουν τον φυσικό πλούτο και τους πόρους τους ελεύθερα.

Μεταξύ των δικαιωμάτων των ατόμων που εγγυάται το Σύμφωνο είναι:

Άρθρο 2

Το δικαίωμα σε προσφυγή στον νόμο, όταν τα δικαιώματά τους έχουν παραβιαστεί, ακόμα και αν η παραβίαση έγινε από άτομο που ενεργούσε υπό επίσημη ιδιότητα.

Άρθρο 3

Το δικαίωμα για ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

Άρθρο 6

Το δικαίωμα στη ζωή και στην επιβίωση.

Άρθρο 7

Η ελευθερία από απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.

Άρθρο 8

Η ελευθερία από δουλεία και υποτέλεια.

Άρθρο 9

Το δικαίωμα στην ελευθερία και ασφάλεια του ατόμου και στην ελευθερία από αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση.

Άρθρο 11

Η ελευθερία από φυλάκιση λόγω χρεών.

Άρθρο 12

Το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ελεύθερη μετακίνηση.

Άρθρο 14

Το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου. Το δικαίωμα στο τεκμήριο της αθωότητας μέχρι αποδείξεως της ενοχής και σε δίκαιη και δημόσια δίκη από αμερόληπτο δικαστήριο.

Άρθρο 16

Το δικαίωμα να αναγνωρίζεται ως άτομο ενώπιον του νόμου.

Άρθρο 17

Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία της από τον νόμο.

Άρθρο 18

Η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.

Άρθρο 19

Η ελευθερία γνώμης και έκφρασης.

Άρθρο 20

Απαγόρευση της προπαγάνδας υπέρ του πολέμου ή υπέρ εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους.

Άρθρο 21

Το δικαίωμα της ειρηνικής συνάθροισης.

Άρθρο 22

Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι.

Άρθρο 23

Το δικαίωμα στον γάμο και στη σύσταση οικογένειας.

Άρθρο 24

Τα δικαιώματα των παιδιών (η ιδιότητά τους ως ανηλίκων, η εθνικότητα, η εγγραφή σε ληξιαρχεία και το όνομα).

Άρθρο 25

Το δικαίωμα της συμμετοχής στη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων, του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και της πρόσβασης στον δημόσιο τομέα.

Άρθρο 26

Το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου και στην ίση προστασία.

Άρθρο 27

Το δικαίωμα των μελών θρησκευτικών, εθνοτικών ή γλωσσικών μειονοτήτων να απολαμβάνουν την κουλτούρα τους, να ασκούν τη θρησκεία τους και να χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους.

Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ)

Τα Πολιτισμικά Δικαιώματα (1966) μαζί με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966) αποτελούν τον Διεθνή Καταστατικό Χάρτη των Δικαιωμάτων. Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη, τα Σύμφωνα αναγνωρίζουν ότι «το ιδανικό τα ελεύθερα ανθρώπινα όντα να απολαμβάνουν ατομική και πολιτική ελευθερία και ελευθερία από φόβο και ανάγκη μπορεί να επιτευχθεί, μόνον αν δημιουργηθούν συνθήκες στις οποίες ο καθένας μπορεί να απολαμβάνει τα ατομικά και πολιτικά του δικαιώματα, όπως και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά του δικαιώματα».

Άρθρο 1

Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, όπως και το δικαίωμα να καθορίζουν την πολιτική κατάσταση και να επιδιώκουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική τους ανάπτυξη.

Άρθρο 2

Κάθε Κράτος Μέλος αναλαμβάνει την υποχρέωση να παίρνει μέτρα στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων του για να επιτύχει προοδευτικά την πλήρη υλοποίηση των δικαιωμάτων αυτού του συμφώνου. Ο καθένας δικαιούται τα ίδια δικαιώματα χωρίς κανενός είδους διάκριση.

Άρθρο 3

Τα Κράτη αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν το δικαίωμα της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απόλαυση όλων των δικαιωμάτων αυτού του συμφώνου.

Άρθρο 4

Περιορισμοί μπορούν να θεθούν σ' αυτά τα δικαιώματα, μόνο αν είναι συμβατοί με τη φύση αυτών των δικαιωμάτων και αποκλειστικά με σκοπό να προωθήσουν τη γενική ευημερία σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Άρθρο 5

Κανένα άτομο, ομάδα ή κυβέρνηση δεν έχει δικαίωμα να καταργήσει κάποιο από αυτά τα δικαιώματα.

Άρθρο 6

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εργασία, όπως και το δικαίωμα να εξασφαλίζει τη διαβίωσή του με εργασία που επιλέγει ελεύθερα και αποδέχεται.

Άρθρο 7

Ο καθένας έχει δικαίωμα σε δίκαιες συνθήκες εργασίας, σε δίκαιους μισθούς που εξασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση για τον ίδιο και την οικογένειά του, σε ίση αμοιβή για ίση εργασία, σε ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας, σε ίση ευκαιρία για τον καθένα να προαχθεί, σε ανάπαυση και ελεύθερο χρόνο.

Άρθρο 8

Ο καθένας έχει δικαίωμα να ιδρύει και να συμμετέχει σε συνδικάτα, το δικαίωμα να απεργεί.

Άρθρο 9

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια, όπως και σε κοινωνική ασφάλιση.

Άρθρο 10

Πρέπει να παρέχεται προστασία και αρωγή στην οικογένεια. Ο γάμος πρέπει να συνάπτεται με την ελεύθερη συναίνεση και των δύο συζύγων. Ειδική προστασία πρέπει να παρέχεται στις μητέρες. Ειδικά μέτρα πρέπει να λαμβάνονται για τα παιδιά, χωρίς διακρίσεις. Τα παιδιά, οι νέοι και νέες πρέπει να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση. Η απασχόλησή τους σε επικίνδυνες και επιβλαβείς εργασίες πρέπει να απαγορεύεται. Πρέπει να καθορίζονται όρια ηλικίας, κάτω από τα οποία να απαγορεύεται η εργασία.

Άρθρο 11

Ο καθένας έχει δικαίωμα σε ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο για τον εαυτό του και την οικογένειά του, συμπεριλαμβανομένων της επαρκούς διατροφής, ένδυσης και κατοικίας. Ο καθένας έχει δικαίωμα να είναι ελεύθερος από την πείνα.

Άρθρο 12

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην απόλαυση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου σωματικής και ψυχικής υγείας.

Άρθρο 13

Ο καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και ελεύθερη για όλους.

Άρθρο 14

Τα Κράτη στα οποία δεν υπάρχει υποχρεωτική, ελεύθερη, στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να καταρτίσουν σχέδιο παροχής αυτής της εκπαίδευσης.

Άρθρο 15

Ο καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει στην πολιτισμική ζωή, να απολαμβάνει τα οφέλη της επιστημονικής προόδου.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ανεπίσημη περίληψη)

- Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι το πιο ευρέως αποδεκτό κείμενο ανθρωπίνων δικαιωμάτων παγκοσμίως, το οποίο έχει κυρωθεί από όλες τις χώρες στον κόσμο, εκτός από δύο. Η Σύμβαση ενσωματώνει όλο το εύρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών –ατομικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα– σε ένα έγγραφο. Η Σύμβαση υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. στις 20 Νοεμβρίου 1989 και τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 1990.
- Η Σύμβαση καταγράφει σε 41 άρθρα τα ανθρωπίνια δικαιώματα που πρέπει να γίνονται σεβαστά και να προστατεύονται για κάθε παιδί νεότερο των 18 ετών.

Άρθρο 1

Ως παιδί ορίζεται «κάθε ανθρώπινο ον νεότερο των δεκαοκτώ ετών», εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

Άρθρο 2

Τα δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση εξασφαλίζονται χωρίς κανενός είδους διάκριση.

Άρθρο 3

Σε όλες τις πράξεις που αφορούν παιδιά, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

Άρθρο 5

Το κράτος σέβεται την ευθύνη, τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των γονέων ή της ευρύτερης οικογένειας.

Άρθρο 6

Κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή.

Άρθρο 7

Το παιδί έχει δικαίωμα σε ένα όνομα, στην απόκτηση εθνικότητας. Δικαιούται να γνωρίζει τους γονείς του και να δέχεται τη φροντίδα τους.

Άρθρο 8

Το παιδί έχει δικαίωμα σε ταυτότητα και σε εθνικότητα.

Άρθρο 9

Το παιδί έχει δικαίωμα να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, εκτός αν πρόκειται για το βέλτιστο συμφέρον του και αποφασίζεται με δικαστική διαδικασία.

Άρθρο 12

Το παιδί έχει δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του για όλα τα θέματα που το αφορούν και στις απόψεις του παιδιού πρέπει να δίνεται η απαραίτητη βαρύτητα.

Άρθρο 13

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, που

περιλαμβάνει το δικαίωμα αναζήτησης, λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών κάθε είδους.

Άρθρο 14

Το δικαίωμα του παιδιού στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας πρέπει να γίνεται σεβαστό.

Άρθρο 15

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και συνέρχεσθαι ειρηνικά.

Άρθρο 16

Κανένα παιδί δεν υποβάλλεται σε αυθαίρετη ή παράνομη επέμβαση στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένειά του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του. Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής του.

Άρθρο 17

Το Κράτος εξασφαλίζει το δικαίωμα του παιδιού για πρόσβαση σε πληροφόρηση και σε υλικό από εθνικές και διεθνείς πηγές.

Άρθρο 18

Οι γονείς έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 19

Το Κράτος λαμβάνει όλα τα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για την προστασία του παιδιού από κάθε μορφή σωματικής ή πνευματικής βίας, προσβολής, βιαιοπραγίας, παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης.

Άρθρο 24

Το παιδί έχει δικαίωμα στο καλύτερο δυνατό επίπεδο φροντίδας της υγείας του με έμφαση στη στοιχειώδη περίθαλψη, στην ανάπτυξη προληπτικής φροντίδας

υγείας.

Άρθρο 26

Το παιδί έχει δικαίωμα να επωφελείται από την κοινωνική ασφάλεια.

Άρθρο 27

Το παιδί έχει δικαίωμα σε βιοτικό επίπεδο που επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.

Άρθρο 28

Το παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Το Κράτος καθιστά τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και προσβάσιμη και δωρεάν για όλους. Ενθαρρύνει την ανάπτυξη διαφορετικών μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τις καθιστά προσβάσιμες για κάθε παιδί. Η σχολική πειθαρχία εφαρμόζεται με τρόπο συμβατό με την αξιοπρέπεια του παιδιού. Η εκπαίδευση πρέπει να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, των χαρισμάτων και των ικανοτήτων του παιδιού, στον σεβασμό για τα ανθρωπίνια δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες, στην υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα ειρήνης, φιλίας, κατανόησης, ανεκτικότητας και ισότητας, στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.

Άρθρο 30

Το παιδί έχει δικαίωμα να απολαμβάνει την κουλτούρα του.

Άρθρο 31

Το παιδί έχει δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο, στο παιχνίδι και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτισμική και καλλιτεχνική ζωή.

Άρθρο 32

Το παιδί πρέπει να προστατεύεται

από οικονομική εκμετάλλευση και από την απασχόλησή του σε εργασίες που είναι επικίνδυνες για τη ζωή και την ανάπτυξή του.

Άρθρο 33

Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από την παράνομη χρήση ναρκωτικών ουσιών.

Άρθρο 34

Το παιδί πρέπει να προστατεύεται από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής κακοποίησης, από τη χρησιμοποίηση παιδιών στην πορνεία ή σε άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες, σε πορνογραφικά θεάματα και σε πορνογραφικό υλικό.

Άρθρο 38

Το Κράτος λαμβάνει όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία και την φροντίδα παιδιών που θίγονται από ένοπλη σύρραξη.

Άρθρο 40

Για κάθε παιδί που κατηγορείται ότι διέπραξε παράπτωμα ή έγκλημα, πρέπει να παρέχονται οι εγγυήσεις ώστε να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του, να έχει νομική αρωγή για την υπόθεσή του ενώπιον του δικαστηρίου, να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει ενοχή, να υπάρχει απόλυτος σεβασμός της ιδιωτικής του ζωής, να αντιμετωπίζεται με τρόπο ανάλογο με την ηλικία του, τις συνθήκες και την ευεξία του. Για αδικήματα που διαπράχθηκαν από παιδιά κάτω των 18 ετών δεν επιβάλλεται η θανατική ποινή, ούτε ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα αποφυλάκισης.

Το πλήρες κείμενο της Σύμβασης και των Προαιρετικών Πρωτοκόλλων μπορεί να το συμβουλευθεί κανείς και να το αποθηκεύσει από πολλές ιστοσελίδες, όπως η ιστοσελίδα της UNICEF (www.unicef.org/crc)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

(Περίληψη)

Σύμφωνα με τη Σύμβαση που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 και τέθηκε σε ισχύ το 1953, τα Κράτη Μέλη εγγυώνται τα βασικά ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ενός κράτους που κυβερνάται με τους κανόνες δικαίου, όχι μόνο για τους πολίτες τους, αλλά για όλα τα άτομα «που βρίσκονται στην επικράτειά τους». Κράτη ή άτομα μπορούν να καταθέσουν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου το οποίο ιδρύθηκε από τη Σύμβαση. Ωστόσο, η Σύμβαση δεν εντάσσεται απαραίτητα στο εθνικό νομικό σύστημα κάθε κράτους. Συνεπώς, ισχύει η θεωρία του διεθνούς δικαίου, σύμφωνα με την οποία τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα, ο οποίος τα τοποθετεί υψηλότερα από τη νομοθεσία και τις πρακτικές των κυρίαρχων κρατών.

Τα δικαιώματα που εγγυάται η Συνθήκη

Το δικαίωμα στη ζωή (Άρθρο 2)

Το άρθρο 2 προστατεύει το άτομο από αυθαίρετη επιβολή θανάτου από το Κράτος. Ωστόσο, δεν αποκλείεται η χρήση της θανατικής ποινής, αν επιβληθεί σύμφωνα με τον νόμο. Το Πρωτόκολλο 6, που καταργεί τη θανατική ποινή σε καιρό ειρήνης, υιοθετήθηκε το 1985. Ετοιμάζεται ένα νέο Πρωτόκολλο που καταργεί τη θανατική ποινή.

Το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου (Άρθρο 5)

Το Άρθρο 5 εγγυάται τη σωματική ελευθερία του ατόμου από αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση καθώς και συγκεκριμένα βασικά οικονομικά δικαιώματα. Οι προβλέψεις του διευρύνονται από το Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 4, το οποίο απαγορεύει τη φυλάκιση για χρέη.

Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη για αστικές και ποινικές υποθέσεις (Άρθρο 6)

Αυτό το δικαίωμα συμπληρώνεται από το Άρθρο 13, το οποίο εγγυάται το δικαίωμα σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα ενώπιον των εθνικών αρχών. Το άρθρο 6 περιλαμβάνει τον όρο ότι οι διαδικασίες πρέπει να λαμβάνουν χώρα εντός «εύλογου χρόνου». Οι προσφυγές για παραβίαση αυτής της πρόβλεψης είναι οι συχνότερες. Η έννοια της δίκαιης δίκης συμπληρώνεται από την αρχή ότι το ποινικό δίκαιο δεν πρέπει να έχει αναδρομική ισχύ (Άρθρο 7), από το δικαίωμα έφεσης στις ποινικές υποθέσεις, το δικαίωμα αποζημίωσης για άδικες καταδικές και το δικαίωμα να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται κανείς δύο φορές για το ίδιο αδίκημα (Άρθρα 2, 3, και 4 του Πρωτοκόλλου 7).

Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας (Άρθρο 8),

το οποίο μπορεί να συνδεθεί με το δικαίωμα σύναψης γάμου και σύστασης οικογένειας (Άρθρο 12).

Η ισότητα των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συζύγων κατά τη διάρκεια του γάμου (Άρθρο 5 του Πρωτοκόλλου 7).

Το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης (συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας του τύπου) (Άρθρο 10)

Οι προϋποθέσεις αυτού του βασικού δικαιώματος είναι μια λογική εξέλιξη των δικαιωμάτων που εγγυάται το Άρθρο 9 (ελευ-

θερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας).

Ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης και συνεταιρισμού (Άρθρο 11).

Το δικαίωμα σε ειρηνική απόλαυση της ιδιοκτησίας (Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1).

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση (Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1).

Το δικαίωμα σε ελεύθερες εκλογές (Άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου 1).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης και η προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ελευθερία κίνησης και ελευθερία επιλογής του τόπου διαμονής (Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 4).

Τι απαγορεύεται

Βασανιστήρια και απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και τιμωρία (Άρθρο 3).

Δουλεία, υποδούλωση και καταναγκαστική εργασία (Άρθρο 4).

Διακρίσεις στην απόλαυση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση (Άρθρο 14).

Απέλαση των υπηκόων του κράτους ή άρνηση εισόδου σ' αυτούς και συλλογική απέλαση αλλοδαπών (Άρθρα 3 και 4 του Πρωτοκόλλου 4)

Οι οικονομικές εγγυήσεις προστατεύουν επίσης και αλλοδαπούς που απειλούνται με απέλαση από μια χώρα (Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 7).

Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, όπως αναθεωρήθηκε από το Πρωτόκολλο Νο. 11

Ρώμη, 4.ΧΙ.1950

Σύμφωνα με τη Σύμβαση που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 και τέθηκε σε ισχύ το 1953, τα Κράτη Μέλη εγγυώνται τα βασικά ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ενός κράτους που κυβερνάται με τους κανόνες δικαίου, όχι μόνο για τους πολίτες τους, αλλά για όλα τα άτομα «που βρίσκονται στην επικράτειά τους». Κράτη ή άτομα μπορούν να καταθέσουν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου το οποίο ιδρύθηκε από τη Σύμβαση. Ωστόσο, η Σύμβαση δεν εντάσσεται απαραίτητα στο εθνικό νομικό σύστημα κάθε κράτους. Συνεπώς, ισχύει η θεωρία του διεθνούς δικαίου, σύμφωνα με την οποία τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα, ο οποίος τα τοποθετεί υψηλότερα από τη νομοθεσία και τις πρακτικές των κυρίαρχων κρατών.

Οι κυβερνήσεις που συμβάλλονται στο παρόν, ως μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης,

- λαμβάνοντας υπόψη την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ανακηρύχθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948,
- λαμβάνοντας υπόψη ότι η Διακήρυξη αυτή αποσκοπεί στην εξασφάλιση της παγκόσμιας και αποτελεσματικής αναγνώρισης και εφαρμογής των Δικαιωμάτων που διακηρύσσονται σ' αυτή,
- λαμβάνοντας υπόψη ότι ο σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η πραγματοποίηση μεγαλύτερης ενότητας μεταξύ των μελών του και ότι μια από τις μεθόδους επιδίωξης αυτού του σκοπού είναι η διατήρηση και η περαιτέρω πραγμάτωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών,
- επιβεβαιώνοντας ξανά τη βαθιά τους πίστη σ' αυτές τις θεμελιώδεις ελευθερίες, που αποτελούν το θεμέλιο της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο και εξασφαλίζονται με τον καλύτερο τρόπο αφενός από μια αποτελεσματική πολιτική δημοκρατία και αφετέρου από κοινή αντίληψη και τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα οποία εξαρτώνται,
- αποφασισμένες, ως κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών χωρών που έχουν κοινές αντιλήψεις και κοινή κληρονομιά πολιτικών παραδόσεων, ιδανικών, ελευθερίας και κράτους δικαίου, να κάνουν τα πρώτα βήματα για μια συλλογική εφαρμογή κάποιων συγκεκριμένων δικαιωμάτων από εκείνα που αναφέρονται στην Οικουμενική Διακήρυξη,

Συμφώνησαν τα παρακάτω:

Άρθρο 1^ο – Υποχρέωση σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη εξασφαλίζουν σε κάθε άτομο εντός της δικαιοδοσίας τους τα δικαιώματα και ελευθερίες που ορίζονται στο πρώτο μέρος αυτής της Σύμβασης.

Μέρος Ι^ο – Δικαιώματα και ελευθερίες

Άρθρο 2^ο – Δικαίωμα στη ζωή

1. Το δικαίωμα κάθε ατόμου στη ζωή προστατεύεται με νόμο. Από κανέναν δεν μπορεί να αφαιρεθεί εκ προθέσεως η ζωή, εκτός αν πρόκειται για εκτέλεση ποινής που επιβλήθηκε από δικαστήριο ως αποτέλεσμα καταδίκης για έγκλημα, η τιμωρία του οποίου προβλέπεται από τον νόμο.
2. Η στέρηση της ζωής δε θεωρείται ότι επιβλήθηκε κατά παράβαση αυτού του άρθρου, όταν είναι αποτέλεσμα χρήσης βίας που είναι απολύτως απαραίτητη:
  - α για την υπεράσπιση ατόμου από παράνομη βία,
  - β για την πραγματοποίηση νόμιμης σύλληψης ή για την παρεμπόδιση απόδρασης ατόμου που κρατείται νόμιμα,
  - γ σε νόμιμη δράση με σκοπό την καταστολή στάσης ή ανταρσίας.

Άρθρο 3^ο – Απαγόρευση βασανιστηρίων

Κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή.

Άρθρο 4^ο – Απαγόρευση της δουλείας και της εξαναγκαστικής εργασίας

1. Κανείς δεν κρατείται σε δουλεία ή υποδούλωση.
2. Κανείς δεν υποχρεώνεται να εκτελεί καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία.
3. Για τους σκοπούς αυτού του άρθρου ο όρος «καταναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» δεν περιλαμβάνει:

α κάθε εργασία, η οποία ζητείται κατά τη συνήθη πορεία της κράτησης που επιβάλλεται σύμφωνα με τις προβλέψεις του Άρθρου 5 αυτής της Σύμβασης ή κατά τη διάρκεια απόλυσης υπό όρους από αυτή την κράτηση,

β κάθε υπηρεσία στρατιωτικής φύσης ή, σε περίπτωση αντιρρήσιων συνείδησης σε χώρες όπου αυτοί αναγνωρίζονται, υπηρεσία που εκτελείται αντί της υποχρεωτικής στρατιωτικής υπηρεσίας, γ κάθε υπηρεσία που εκτελείται σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης ή θεομηνίας που απειλεί τη ζωή ή την ευημερία της κοινότητας, δ κάθε εργασία ή υπηρεσία που αποτελεί μέρος των συνηθισμένων υποχρεώσεων του πολίτη.

Άρθρο 5^ο – Δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια

1. Ο καθένας έχει δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου του. Κανείς δε στερείται την ελευθερία του, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις και σύμφωνα με νόμιμη διαδικασία:
  - α νόμιμη κράτηση ατόμου μετά από καταδίκη από αρμόδιο δικαστήριο,
  - β νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου λόγω μη συμμόρφωσης σε νόμιμη διάταξη δικαστηρίου ή με σκοπό την εκτέλεση υποχρέωσης που προβλέπεται από τον νόμο,
  - γ νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου με σκοπό να προσαχθεί ενώπιον αρμόδιας νόμιμης αρχής λόγω βάσιμης υποψίας ότι διέπραξε αδίκημα ή όταν εύλογα κρίνεται απαραίτητο για να αποφευχθεί η διάπραξη αδικήματος ή η απόδρασή του μετά τη διάπραξη αδικήματος,
  - δ κράτηση ανηλίκου βάσει νόμιμης διάταξης με σκοπό την επιτήρησή του για εκπαιδευτικούς σκοπούς ή νόμιμη κράτησή του με σκοπό να προσαχθεί ενώπιον αρμόδιας νόμιμης αρχής,
  - ε νόμιμη κράτηση ατόμων για την πρόληψη εξάπλωσης μεταδοτικών ασθενειών, ατόμων με διανοητικές ασθένειες, αλκοολικών ή τοξικομανών ή αλητών,
  - στ νόμιμη σύλληψη ή κράτηση ατόμου με σκοπό να αποφευχθεί η παράνομη είσοδός του στη χώρα ή ατόμου εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απέλασης ή έκδοσής του.

2. Κάθε άτομο που συλλαμβάνεται ενημερώνεται αμέσως για τους λόγους της κράτησής του και για κάθε κατηγορία εναντίον του σε γλώσσα που κατανοεί.
3. Κάθε άτομο που συλλαμβάνεται ή κρατείται σύμφωνα με τις προβλέψεις της παραγράφου 1.γ του άρθρου αυτού προσέρχεται αμέσως ενώπιον δικαστή ή άλλου αξιωματούχου με νόμιμη αρμοδιότητα άσκησης δικαστικής εξουσίας και έχει δικαίωμα να δικαστεί εντός εύλογου χρόνου και να απολυθεί όσο εκκρεμεί η δίκη. Η απόλυση μπορεί να εξαρτηθεί από εγγυήσεις προκειμένου να εμφανιστεί στη δίκη.
4. Κάθε άτομο που στερείται την ελευθερία του λόγω σύλληψης ή κράτησης έχει δικαίωμα προσφυγής σε δικαστήριο που θα αποφασίσει σύντομα για τη νομιμότητα της κράτησής του και θα διατάξει την απόλυσή του σε περίπτωση που η κράτησή του δεν είναι νόμιμη.
5. Κάθε άτομο που συνελήφθη ή κρατήθηκε κατά παράβαση των προβλέψεων αυτού του άρθρου έχει δικαίωμα αποζημίωσης.

Άρθρο 6³ – Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια δίκη εντός εύλογου χρόνου από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που ιδρύθηκε νόμιμα και αποφασίζει για τα ατομικά του δικαιώματα και υποχρεώσεις ή για οποιαδήποτε ποινικές κατηγορίες εις βάρος του. Η απόφαση ανακοινώνεται δημόσια, αλλά ο τύπος και το κοινό είναι δυνατόν να εξαιρεθούν από ολόκληρη ή από μέρος της δίκης για το συμφέρον των ηθών, της δημόσιας τάξης ή της εθνικής ασφάλειας σε μια δημοκρατική κοινωνία, όταν αυτό απαιτείται για το συμφέρον των ανηλίκων ή για την προστασία της ιδιωτικής ζωής των μερών ή στον βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο κατά την άποψη του δικαστηρίου σε ειδικές συνθήκες, όπου η δημοσιότητα μπορεί να επηρεάσει τα συμφέροντα της δικαιοσύνης.
2. Κάθε άτομο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του σύμφωνα με τον νόμο.
3. Κάθε άτομο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα έχει τουλάχιστον τα ακόλουθα δικαιώματα:
  - α να ενημερωθεί αμέσως και λεπτομερώς σε γλώσσα που κατανοεί για τη φύση και την αιτία της κατηγορίας σε βάρος του,
  - β να έχει επαρκή χρόνο και μέσα για την προετοιμασία της υπεράσπισής του,
  - γ να υπερασπίσει τον εαυτό του ο ίδιος ή μέσω νομικής βοήθειας της επιλογής του ή, αν δεν έχει επαρκείς πόρους για αμοιβή νομικής βοήθειας, να του παρασχεθεί αυτή δωρεάν, όταν το απαιτεί το συμφέρον της δικαιοσύνης,
  - δ να εξετάσει ή να ζητήσει την εξέταση των μαρτύρων κατηγορίας και να εξασφαλίσει ότι μάρτυρες υπεράσπισης παρίστανται και εξετάζονται υπό τους ίδιους όρους με τους μάρτυρες κατηγορίας,
  - ε να έχει δωρεάν αρωγή μεταφραστή, αν δεν μπορεί να κατανοήσει ή να μιλήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο.

Άρθρο 7⁴ – Καμιά ποινή χωρίς νόμο

1. Κανείς δεν καταδικάζεται για ποινικό αδίκημα, αν η πράξη ή παράλειψη δεν αποτελούσε ποινικό αδίκημα σύμφωνα με την εθνική ή τη διεθνή νομοθεσία κατά τον χρόνο τέλεσής της. Ομοίως δεν επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη που ήταν σε ισχύ κατά τον χρόνο διάπραξης του ποινικού αδικήματος.
2. Αυτό το άρθρο δεν επηρεάζει τη δίκη ή την πμωρία ατόμου για πράξη ή παράλειψη που ήταν εγκληματική κατά τον χρόνο τέλεσής της σύμφωνα με τις γενικές αρχές δικαίου που αναγνωρίζονται από

τα πολιτισμένα έθνη.

Άρθρο 8¹ – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.
2. Δεν επιτρέπεται επέμβαση στην άσκηση του δικαιώματος αυτού από δημόσια αρχή, εκτός αν η επέμβαση αυτή είναι σύμφωνη με τον νόμο και είναι απαραίτητη σε μια δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια ή την οικονομική ευημερία της χώρας, για την πρόληψη ταραχών και εγκλήματος, για την προστασία της υγείας και των ηθών ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών άλλων.

Άρθρο 9¹ – Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να αλλάζει κανείς τη θρησκεία ή την πεποίθησή του και να εκδηλώνει τη θρησκεία ή πεποίθησή του, είτε μόνος είτε από κοινού με άλλους, δημοσίως ή κατ' ιδίαν, μέσω διδασκαλίας, πρακτικής, λατρειας και ιεροτελεστίας.
2. Η ελευθερία εκδήλωσης της θρησκείας ή των πεποιθήσεων υποβάλλεται μόνο σε περιορισμούς που προβλέπονται στον νόμο και είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία για τα συμφέροντα της δημόσιας ασφάλειας, την προστασία της δημόσιας τάξης, της υγείας ή των ηθών ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο 10¹ – Ελευθερία έκφρασης

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να διατηρεί κανείς τη γνώμη του και να λαμβάνει και να μεταδίδει πληροφορίες και ιδέες χωρίς παρεμβάσεις από δημόσιες αρχές και ανεξάρτητα από σύνορα. Αυτό το άρθρο δεν εμποδίζει τα κράτη να απαιτούν την έκδοση άδειας από ραδιοφωνικές, τηλεοπτικές και κινηματογραφικές επιχειρήσεις.
2. Η άσκηση αυτών των ελευθεριών, καθώς συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, είναι δυνατόν να υποβληθεί σε διατυπώσεις, προϋποθέσεις, περιορισμούς ή κυρώσεις που προβλέπονται από τον νόμο και είναι απαραίτητες σε μια δημοκρατική κοινωνία για τα συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας, της εδαφικής ακεραιότητας ή της δημόσιας τάξης, για την πρόληψη ταραχών ή εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή των ηθών, για την προστασία της υπόληψης και των δικαιωμάτων των άλλων, για την πρόληψη της αποκάλυψης εμπιστευτικών πληροφοριών ή για τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας του δικαστηρίου.

Άρθρο 11⁵ – Ελευθερία του συνέχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι

1. Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι με άλλους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να ιδρύει και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την προστασία των συμφερόντων του.
2. Δεν επιτρέπονται περιορισμοί στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, εκτός αν προβλέπονται στον νόμο και είναι απαραίτητοι σε μια δημοκρατική κοινωνία για τα συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας ασφάλειας, για την πρόληψη ταραχών ή εγκλήματος, για την προστασία της υγείας ή των ηθών ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων. Αυτό το άρθρο δεν εμποδίζει την επιβολή νόμιμων περιορισμών στην άσκηση αυτών των δικαιωμάτων από μέλη των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή της διοίκησης του Κράτους.

Άρθρο 12¹ – Δικαίωμα στον γάμο

Οι άνδρες και οι γυναίκες σε ηλικία γάμου έχουν δικαίωμα να παντρεύονται και να συστήνουν οικογένεια σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο για την άσκηση αυτού του δικαιώματος.

Άρθρο 13¹ – Δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή

Κάθε άτομο, του οποίου παραβιάζονται δικαιώματα και ελευθερίες που κατοχυρώνονται στην παρούσα Σύμβαση, έχει δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, ακόμα και αν η παραβίαση διαπράχθηκε από άτομο που ενεργούσε με επίσημη ιδιότητα.

Άρθρο 14¹ – Απαγόρευση διακρίσεων

Η απόλαυση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται στην παρούσα Σύμβαση εξασφαλίζεται χωρίς διάκριση για οποιονδήποτε λόγο, όπως φύλο, φυλή, χρώμα, γλώσσα, θρησκεία, πολιτική ή άλλη πεποίθηση, εθνική ή κοινωνική καταγωγή, συμμετοχή σε εθνική μειονότητα, ιδιοκτησία, γέννηση ή άλλη κατάσταση.

Άρθρο 15¹ – Παραβάσεις σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης

1. Σε καιρό πολέμου ή άλλης έκτακτης ανάγκης που απειλεί τη ζωή του έθνους, οποιοδήποτε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να λάβει μέτρα κατά παράβαση των υποχρεώσεών του που απορρέουν από την παρούσα Σύμβαση σε έκταση απολύτως αναγκαία λόγω της κρίσιμότητας της κατάστασης, υπό τον όρο ότι αυτά τα μέτρα δεν αντιτίθενται στις άλλες υποχρεώσεις του σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.
2. Το άρθρο αυτό δεν επιτρέπει παράβαση του άρθρου 2, εκτός αν πρόκειται για θανάτους που προκαλούνται από νόμιμες πράξεις πολέμου, ή από τα άρθρα 3, 4 (παράγραφος 1) και 7.
3. Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που επωφελείται από αυτό το δικαίωμα παράβασης θα ενημερώνει πλήρως τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα μέτρα που έχει λάβει και για τους λόγους της λήψης τους. Επίσης, θα ενημερώνει τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, όταν λήγει η εφαρμογή των μέτρων αυτών και οι προβλέψεις της Σύμβασης επανέρχονται σε πλήρη ισχύ.

Άρθρο 16¹ – Περιορισμοί στην πολιτική δράση αλλοδαπών

Καμία διάταξη των άρθρων 10, 11 και 14 δε θεωρείται ότι εμποδίζει τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να θέσουν περιορισμούς στην πολιτική δράση αλλοδαπών.

Άρθρο 17⁶ – Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος

Καμία διάταξη αυτής της Σύμβασης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι υπονοεί δικαίωμα Κράτους, ομάδας ή ατόμου να αναλαμβάνει δράση ή να εκτελεί πράξη με σκοπό την κατάργηση οποιουδήποτε από τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στην παρούσα ή τον περιορισμό τους σε βαθμό μεγαλύτερο από αυτόν που προβλέπεται από τη Σύμβαση.

Άρθρο 18¹ – Όρια στη χρήση περιορισμών στα δικαιώματα

Οι περιορισμοί που επιτρέπονται από τη Σύμβαση στα ανωτέρω δικαιώματα και ελευθερίες εφαρμόζονται αποκλειστικά για τον σκοπό για τον οποίο προβλέπονται.

Μέρος ΙΙ⁷ – Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**Άρθρο 19 – Σύσταση του Δικαστηρίου**

Προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη από την παρούσα Σύμβαση

και τα Πρωτόκολλα αυτής, συστήνεται Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εφεξής αποκαλούμενο «το Δικαστήριο». Το Δικαστήριο λειτουργεί σε μόνιμη βάση.

Άρθρο 20 – Αριθμός δικαστών

Το Δικαστήριο απαρτίζεται από αριθμό δικαστών ίσο προς εκείνον των Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών.

Άρθρο 21 – Όροι άσκησης των καθηκόντων

1. Οι δικαστές πρέπει να χαιρούν της υψηλότερης ηθικής εκτίμησης και να συγκεντρώνουν τα απαιτούμενα προσόντα για την άσκηση υψηλών δικαστικών καθηκόντων ή να είναι αναγνωρισμένης αυθεντίας νομομαθείς.
2. Οι δικαστές συμμετέχουν στη σύνθεση του Δικαστηρίου υπό την ατομική τους ιδιότητα.
3. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους οι δικαστές δεν μπορούν να ασκούν καμία δραστηριότητα ασυμβίβαστη με την ανεξαρτησία, την αμεροληψία ή τις απαιτήσεις μιας θητείας πλήρους απασχόλησης. Όλα τα ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή αυτής της παραγράφου διευθετούνται από το Δικαστήριο.

Άρθρο 22 – Εκλογή δικαστών

1. Οι δικαστές εκλέγονται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση για κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος με πλειοψηφία των ψηφίζοντων επί τη βάσει καταλόγου τριών υποψηφίων που υποβάλλονται από το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.
2. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται για τη συμπλήρωση της σύνθεσης του Δικαστηρίου σε κάθε περίπτωση προσχώρησης νέου Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους και για την πλήρωση τυχόν κενών θέσεων.

Άρθρο 23 – Διάρκεια θητείας

1. Οι δικαστές εκλέγονται για περίοδο έξι ετών. Είναι επανεκλέξιμοι. Πάντως η θητεία των μισών δικαστών που διορίζονται κατά την πρώτη εκλογή λήγει με τη συμπλήρωση τριετίας.
2. Οι δικαστές των οποίων η θητεία λήγει στο τέλος της αρχικής περιόδου των τριών ετών ορίζονται με κλήρωση που πραγματοποιείται από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης αμέσως μετά από την εκλογή τους.
3. Με σκοπό να εξασφαλιστεί στο μέτρο του δυνατού ότι η θητεία των μισών δικαστών ανανεώνεται ανά τριετία, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση μπορεί, πριν προβεί σε οποιαδήποτε μεταγενέστερη εκλογή, να αποφασίσει ότι μία ή περισσότερες θητείες των προς εκλογή δικαστών θα έχουν διάρκεια άλλη από εκείνη των έξι ετών, χωρίς ωστόσο να μπορεί αυτή να υπερβαίνει τα εννέα έτη ή να είναι μικρότερη από τρία έτη.
4. Στην περίπτωση που υπάρχει ανάγκη καθορισμού περισσότερων θητειών και όπου η Κοινοβουλευτική Συνέλευση εφαρμόζει την προηγούμενη παράγραφο, η κατανομή των θητειών γίνεται σύμφωνα με κλήρωση που πραγματοποιεί ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης αμέσως μετά την εκλογή.
5. Ο δικαστής που εκλέγεται σε αντικατάσταση δικαστή, του οποίου η θητεία δεν έχει λήξει συμπληρώνει το υπόλοιπο της θητείας του προκατόχου του.
6. Η θητεία των δικαστών λήγει μόλις συμπληρώσουν το 70ό έτος.
7. Οι δικαστές παραμένουν εν ενεργεία μέχρι να αντικατασταθούν. Συνεχίζουν πάντως να χειρίζονται τις υποθέσεις που έχουν ήδη αναλάβει.

Άρθρο 24 – Ανάκληση

Ένας δικαστής δεν είναι δυνατό να απαλλαγεί από τα καθήκοντά του, παρά μόνον εάν οι λοιποί δικαστές αποφασίσουν με πλειοψηφία δύο τρίτων ότι έχει παύσει να πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Άρθρο 25 – Γραμματεία και ελεγκτές λογαριασμών

Το Δικαστήριο διαθέτει μια Γραμματεία, της οποίας τα καθήκοντα και η οργάνωση ορίζονται από τον κανονισμό του Δικαστηρίου. Επικουρείται από τους ελεγκτές λογαριασμών.

Άρθρο 26 – Ολομέλεια του Δικαστηρίου

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου:

- α εκλέγει τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου και έναν ή δύο Αντιπροέδρους για διάρκεια τριών ετών. Είναι επανεκλέξιμοι.
- β συστήνει Τμήματα για ορισμένο χρονικό διάστημα,
- γ εκλέγει τους Προέδρους των Τμημάτων του Δικαστηρίου, που είναι επανεκλέξιμοι,
- δ υιοθετεί τον κανονισμό του Δικαστηρίου, και
- ε εκλέγει τον Γραμματέα και έναν ή περισσότερους βοηθούς γραμματέις.

Άρθρο 27 – Επιτροπές, Τμήματα και Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως

1. Για την εξέταση των υποθέσεων που παραπέμπονται ενώπιόν του, το Δικαστήριο συνεδριάζει σε Επιτροπές από τρεις δικαστές, σε Τμήματα από επτά δικαστές και σε ένα Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως από δεκαεπτά δικαστές. Τα Τμήματα του Δικαστηρίου συγκροτούν τις Επιτροπές για ορισμένο χρονικό διάστημα.
2. Ο δικαστής που εκλέγεται για ένα διάδικο κράτος είναι αυτοδικαίως μέλος του Τμήματος και του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως. Σε περίπτωση απουσίας του δικαστή αυτού ή οσάκις δεν είναι σε θέση να μετάσχει της συνθέσεως, το εν λόγω διάδικο κράτος ορίζει πρόσωπο που παρίσταται ως δικαστής.
3. Συμμετέχουν επίσης στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, οι Αντιπρόεδροι, οι Πρόεδροι των Τμημάτων και άλλοι δικαστές που ορίζονται σύμφωνα με τον κανονισμό του Δικαστηρίου. Όταν η υπόθεση παραπέμπεται στο Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως, δυνάμει του άρθρου 43, κανένας δικαστής του Τμήματος που εξέδωσε την απόφαση δεν μπορεί να συμμετέχει εκτός από τον Πρόεδρο του Τμήματος και τον δικαστή που συμμετείχε για το διάδικο κράτος.

Άρθρο 28 – Δηλώσεις των Επιτροπών περί του απαράδεκτου

Μία Επιτροπή μπορεί ομόφωνα να κηρύξει ως απαράδεκτη ή να διαγράψει από το πινάκιο της μια προσφυγή που υποβάλλεται βάσει του άρθρου 34, όταν αυτή η απόφαση μπορεί να ληφθεί χωρίς συμπληρωματική εξέταση. Η απόφαση είναι οριστική.

Άρθρο 29 – Αποφάσεις των Τμημάτων σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία

1. Αν δε ληφθεί απόφαση βάσει του άρθρου 28, το Τμήμα αποφασίζει σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία των ατομικών προσφυγών που υποβάλλονται βάσει του άρθρου 34.
2. Το Τμήμα κρίνει σχετικά με το παραδεκτό και την ουσία των προσφυγών κρατών που υποβάλλονται βάσει του άρθρου 33.
3. Η απόφαση σχετικά με το παραδεκτό λαμβάνεται χωριστά, εκτός αν το Δικαστήριο σε εξαιρετικές περιπτώσεις αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 30 – Παραίτηση δικαιοδοσίας υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

Αν η υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον ενός Τμήματος εγείρει σοβαρό ζήτημα ως προς την ερμηνεία της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της ή εάν η επίλυση ενός ζητήματος ενώπιον Τμήματος μπορεί να έρθει σε αντίθεση με προηγούμενη απόφαση του Δικαστηρίου, το Τμήμα μπορεί, σε κάθε σημείο πριν την έκδοση απόφασης, να παραιτηθεί υπέρ του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, εφόσον δεν αντιτίθεται ένας από τους διαδίκους.

Άρθρο 31 – Αρμοδιότητες του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

Το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως:

1. αποφαινεται επί προσφυγών που υποβάλλονται είτε βάσει του άρθρου 33 ή του άρθρου 34, όταν ένα Τμήμα έχει παραιτηθεί από τη δικαιοδοσία του βάσει του άρθρου 30 ή όταν η υπόθεση παραπεμφθεί σ' αυτό βάσει του άρθρου 43, και
2. εξετάζει αιτήσεις για γνωμοδοτήσεις που υποβάλλονται βάσει του άρθρου 47.

Άρθρο 32 – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου

1. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου εκτείνεται σε όλα τα θέματα που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της, που παραπέμπονται σ' αυτό όπως προβλέπεται από τα άρθρα 33, 34 και 47.
2. Σε περίπτωση αμφισβήτησης σχετικά με τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, αποφασίζει το Δικαστήριο.

Άρθρο 33 – Διακρατικές υποθέσεις

Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να παραπέμψει στο Δικαστήριο οποιαδήποτε παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της που θεωρεί ότι καταλογίζεται σε άλλο Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος.

Άρθρο 34 – Ατομικές προσφυγές

Το Δικαστήριο μπορεί να δεχτεί προσφυγές από κάθε άτομο, μη κυβερνητική οργάνωση ή ομάδα ατόμων που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση και στα Πρωτόκολλα της. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα τρόπο την αποτελεσματική άσκηση αυτού του δικαιώματος.

Άρθρο 35 – Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής, παρά μόνον αφού εξαντηθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα σύμφωνα με τις γενικά παραδεδεγμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από την ημερομηνία τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης.
2. Το Δικαστήριο δε θα επιληφθεί προσφυγής που υποβάλλεται βάσει του άρθρου 34, εφόσον αυτή:
  - είναι ανώνυμη ή είναι ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξεταστεί από το Δικαστήριο ή έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία που διερευνά ή επιλύει διαφορές και εφόσον δεν περιέχει νέα στοιχεία.
3. Το Δικαστήριο κηρύσσει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται βάσει του άρθρου 34, αν θεωρεί ότι είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική.
4. Το Δικαστήριο απορρίπτει κάθε προσφυγή που θεωρεί απαράδεκτη σύμφωνα με αυτό το άρθρο. Μπορεί να πράξει ομοίως σε κάθε στάδιο της διαδικασίας.

Άρθρο 36 – Παρέμβαση τρίτου

1. Σε κάθε υπόθεση ενώπιον Τμήματος ή του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος του οποίου υπήκοος είναι ο αιτών έχει δικαίωμα να υποβάλει εγγράφως παρατηρήσεις και να λάβει μέρος στην ακροαματική διαδικασία.
2. Στο πλαίσιο της ορθής απονομής της δικαιοσύνης ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί να καλέσει κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που δεν είναι διάδικο μέρος ή κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο πλην του αιτούντος, να υποβάλουν εγγράφως παρατηρήσεις ή να λάβουν μέρος στην ακροαματική διαδικασία.

Άρθρο 37 – Διαγραφή προσφυγών

1. Το Δικαστήριο μπορεί σε κάθε στάδιο της διαδικασίας να αποφασίσει τη διαγραφή μιας προσφυγής από το πινάκιο, όταν οι περιστάσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο αιτών δεν επιθυμεί να επιδιώξει την εκδίκαση της προσφυγής ή υπόθεση διευθετήθηκε για οποιονδήποτε άλλο λόγο που διαπιστώνει το Δικαστήριο, δεν αιτιολογείται πλέον να συνεχιστεί η εξέταση της προσφυγής. Πάντως το Δικαστήριο συνεχίζει την εξέταση της προσφυγής, αν αυτό απαιτείται από τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου που εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.
2. Το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει την επανεγγραφή της προσφυγής στο πινάκιο, αν εκτιμά ότι αυτό αιτιολογείται από τις περιστάσεις.

Άρθρο 38 – Κατ' αντιμωλία εξέταση της υπόθεσης και διαδικασία φιλικού διακανονισμού

1. Αν το Δικαστήριο κηρύξει μια προσφυγή παραδεκτή:
  - α προβαίνει στην κατ' αντιμωλία εξέταση της υπόθεσης με τους εκπροσώπους των διαδίκων και, εάν χρειάζεται, διενεργεί έρευνα, για την αποτελεσματική διεξαγωγή της οποίας τα ενδιαφερόμενα κράτη παρέχουν όλες τις αναγκαίες διευκολύνσεις,
  - β τίθεται στη διάθεση των ενδιαφερόμενων μερών προκειμένου να επιτευχθεί φιλικός διακανονισμός της υπόθεσης στη βάση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.
2. Η διαδικασία της παραγράφου 1.β είναι απόρρητη.

Άρθρο 39 – Επίτευξη φιλικού διακανονισμού

Σε περίπτωση φιλικού διακανονισμού, το Δικαστήριο διαγράφει την υπόθεση από το πινάκιο με απόφαση που περιορίζεται σε μια σύντομη έκθεση των γεγονότων και της λύσης που υιοθετήθηκε.

Άρθρο 40 – Δημόσια συνεδρίαση και πρόσβαση στα έγγραφα

1. Οι συνεδριάσεις είναι δημόσιες, εκτός αν το Δικαστήριο αποφασίσει διαφορετικά σε εξαιρετικές συνθήκες.
2. Το κοινό έχει πρόσβαση στα έγγραφα που κατατίθενται στη Γραμματεία, εκτός αν ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφασίσει διαφορετικά.

Άρθρο 41 – Δίκαιη ικανοποίηση

Αν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους επιτρέπει μόνο μερική εξάλειψη των συνεπειών της, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.

Άρθρο 42 – Αποφάσεις των Τμημάτων

Οι αποφάσεις των Τμημάτων καθίστανται οριστικές σύμφωνα με τις διατά-

ξεις του άρθρου 44 παράγραφος 2.

Άρθρο 43 – Παραπομπή ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως

1. Εντός προθεσμίας τριών μηνών από την έκδοση απόφασης του Τμήματος, κάθε διάδικο μπορεί, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να ζητήσει την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως.
2. Συμβούλιο πέντε δικαστών του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως κάνει δεκτή την αίτηση, αν η υπόθεση θέτει σοβαρό ζήτημα σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της ή σοβαρό ζήτημα γενικής φύσης.
3. Αν το συμβούλιο κάνει δεκτή την αίτηση, το Τμήμα Ευρείας Συνθέσεως εκδίδει απόφαση για την υπόθεση.

Άρθρο 44 – Οριστικές αποφάσεις

1. Η απόφαση του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως είναι οριστική.
2. Η απόφαση ενός Τμήματος καθίσταται οριστική:
  - α όταν οι διάδικοι δηλώσουν ότι δε θα ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ή
  - β τρεις μήνες μετά την ημερομηνία της απόφασης, εφόσον δε ζητήθηκε παραπομπή της ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, ή
  - γ όταν το συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως απορρίπτει την αίτηση παραπομπής του άρθρου 43.
3. Η οριστική απόφαση δημοσιεύεται.

Άρθρο 45 – Αιτιολογία αποφάσεων

1. Οι δικαστικές αποφάσεις, όπως και οι αποφάσεις που κηρύσσουν τις αιτήσεις παραδεκτές ή απαράδεκτες, είναι αιτιολογημένες.
2. Αν η δικαστική απόφαση δεν εκφράζει εν όλω ή εν μέρει την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση της προσωπικής του γνώμης.

Άρθρο 46 – Δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων

1. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται προς τις οριστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου στις διαφορές στις οποίες είναι διάδικοι.
2. Η οριστική απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών που εποπτεύει την εκτέλεσή της.

Άρθρο 47 – Γνωμοδοτήσεις

1. Το Δικαστήριο μπορεί, μετά από αίτηση της Επιτροπής των Υπουργών, να εκδίδει γνωμοδοτήσεις για νομικά θέματα που αφορούν στην ερμηνεία της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της.
2. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές δεν μπορούν να αναφέρονται σε θέματα

1. σχετικά με το περιεχόμενο ή την έκταση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που ορίζονται στο Μέρος Ι της Σύμβασης και στα Πρωτόκολλά της, ούτε σε άλλο θέμα το οποίο το Δικαστήριο ή η Επιτροπή των Υπουργών πρέπει ενδεχομένως να εξετάσουν λόγω υποβολής προσφυγής κατά τη Σύμβαση.
2. Η απόφαση της Επιτροπής των Υπουργών να ζητήσει από το Δικαστήριο γνωμοδότηση λαμβάνεται με πλειοψηφία των εκπροσώπων που έχουν δικαίωμα να μετέχουν στην Επιτροπή.

Άρθρο 48 – Γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

Το Δικαστήριο κρίνει αν η αίτηση για παροχή γνωμοδότησης, που υποβάλλεται από την Επιτροπή των Υπουργών, υπάγεται στην αρμοδιότητά του σύμφωνα με το άρθρο 47.

Άρθρο 49 – Αιτιολογία των γνωμοδοτήσεων

1. Η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου είναι αιτιολογημένη.
2. Αν η γνωμοδότηση δεν εκφράζει εν όλω ή εν μέρει την ομόφωνη γνώμη των δικαστών, κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να επισυνάψει έκθεση με την προσωπική του γνώμη.
3. Η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου διαβιβάζεται στην Επιτροπή των Υπουργών.

Άρθρο 50 – Έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου

Τα έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου βαρύνουν το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Άρθρο 51 – Προνόμια και ασυλίες των δικαστών

Οι δικαστές απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους τα προνόμια και τις ασυλίες που προβλέπονται στο άρθρο 40 του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης και στις συμφωνίες που έχουν συναφθεί δυνάμει του άρθρου αυτού.

Μέρος III^{8,9} – Διάφορες διατάξεις

Άρθρο 52¹ – Ερωτήσεις του Γενικού Γραμματέα

Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος παρέχει εξηγήσεις μετά από αίτηση του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τον τρόπο που το εσωτερικό του δικαίο εξασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή οποιασδήποτε διάταξης της Σύμβασης.

Άρθρο 53¹ – Προστασία των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου

Καμία διάταξη αυτής της Σύμβασης δεν ερμηνεύεται ώστε να περιορίζει ή να αναιρεί οποιοδήποτε ανθρώπινο δικαίωμα και θεμελιώδη ελευθερία που τυχόν αναγνωρίζεται από τους νόμους οποιοδήποτε Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους ή από οποιαδήποτε άλλη συμφωνία στην οποία αυτό είναι Μέρος.

Άρθρο 54¹ – Εξουσία της Επιτροπής των Υπουργών

Καμία διάταξη αυτής της Σύμβασης δεν επηρεάζει τις εξουσίες που έχουν απονεμηθεί στην Επιτροπή των Υπουργών από το Καταστατικό του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Άρθρο 55¹ – Αποκλεισμός άλλων μέσων επίλυσης διαφορών

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι, με την εξαίρεση ειδικής συμφωνίας, δεν θα κάνουν χρήση συμφωνιών, συμβάσεων ή δηλώσεων που ισχύουν μεταξύ τους με σκοπό να υποβάλουν με αίτησή τους διαφορά που προκύπτει από την ερμηνεία ή την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης

σε μέσο επίλυσης διαφορών διαφορετικό από αυτά που προβλέπονται σ' αυτή τη Σύμβαση.

Άρθρο 56¹⁰ – Εδαφική εφαρμογή

1. Κάθε Κράτος μπορεί κατά τη στιγμή της κύρωσης ή σε οποιοδήποτε μεταγενέστερο χρονικό σημείο να δηλώσει με κοινοποίηση που απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης ότι, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 αυτού του άρθρου, η παρούσα Σύμβαση θα έχει εφαρμογή σε όλα ή σε οποιοδήποτε από τα εδάφη, για τις διεθνείς σχέσεις των οποίων είναι αυτό υπεύθυνο.
2. Η Σύμβαση έχει εφαρμογή στο έδαφος ή στα εδάφη που καθορίζονται στην κοινοποίηση τριάντα μέρες μετά την παραλαβή της κοινοποίησης από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.
3. Οι διατάξεις αυτής της Σύμβασης εφαρμόζονται στα εδάφη αυτά λαμβανομένων υπόψη των τοπικών αναγκών στον απαραίτητο βαθμό.
4. Κάθε Κράτος που υπέβαλε δήλωση βάσει της παραγράφου 1 αυτού του άρθρου μπορεί σε οποιοδήποτε μεταγενέστερο χρονικό σημείο να δηλώσει εκ μέρους ενός ή περισσότερων εδαφών που αναφέρονται στη δήλωση ότι αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να λαμβάνει προσφυγές από άτομα, μη κυβερνητικές οργανώσεις ή ομάδες ατόμων, όπως προβλέπεται από το άρθρο 34 της Σύμβασης.

Άρθρο 57¹ – Επιφυλάξεις

1. Κάθε Κράτος μπορεί κατά την υπογραφή της Σύμβασης ή την κατάθεση της επικύρωσης να διατυπώσει επιφύλαξη σχετικά με οποιαδήποτε διάταξη της Σύμβασης, εφόσον οποιοσδήποτε νόμος που είναι σε ισχύ στην επικράτειά του εκείνο το χρονικό σημείο δεν είναι συμβατός με αυτή τη διάταξη. Επιφυλάξεις γενικού χαρακτήρα δεν επιτρέπονται σύμφωνα με αυτό το άρθρο.
2. Οποιαδήποτε επιφύλαξη βάσει αυτού του άρθρου περιλαμβάνει μια σύντομη έκθεση του σχετικού νόμου.

Άρθρο 58¹ – Καταγγελία

1. Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος μπορεί να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση μόνο μετά την παρέλευση πέντε ετών από την ημερομηνία που κατέστη μέρος της και μετά από κοινοποίηση που περιλαμβάνει προειδοποίηση έξι μηνών και απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος ενημερώνει τα υπόλοιπα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη.
2. Η καταγγελία αυτή δεν έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του εν λόγω Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους από τις υποχρεώσεις του σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση σχετικά με οποιαδήποτε πράξη είναι δυνατόν να αποτελεί παραβίαση αυτών των υποχρεώσεων και διαπράχθηκε από το Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος πριν την ημερομηνία που η καταγγελία τέθηκε σε ισχύ.
3. Κάθε Υψηλό Συμβαλλόμενο Μέρος που παύει να είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, παύει να είναι μέρος της παρούσας Σύμβασης υπό τους ίδιους όρους.
4. Η Σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων όσον αφορά οποιοδήποτε έδαφος στο οποίο δηλώθηκε ότι εφαρμόζεται σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 56.

Άρθρο 59¹³ – Υπογραφή και κύρωση

1. Αυτή η Σύμβαση θα είναι ανοικτή για υπογραφή στα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Θα υποβληθεί σε κύρωση. Οι κυρώσεις θα κατατεθούν στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.
2. Η παρούσα Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ μετά την κατάθεση δέκα επικυρώσεων.
3. Σχετικά με κάθε Μέρος που θα κυρώσει τη Σύμβαση μεταγενέστερα, η Σύμβαση θα τεθεί σε ισχύ κατά την ημερομηνία κατάθεσης της κύρωσης.
4. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα ενημερώσει όλα τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης για την έναρξη ισχύος της Σύμβασης, για τα ονόματα των Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών που την έχουν κυρώσει και για την κατάθεση όλων των κυρώσεων που θα λαμβάνουν χώρα μεταγενέστερα.

Έγινε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 στα Αγγλικά και στα Γαλλικά με αυθεντική ισχύ και των δύο κειμένων σε ένα και μόνο αντίτυπο, το οποίο θα παραμείνει κατατεθειμένο στα αρχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Γενικός Γραμματέας θα αποστείλει κυρωμένα αντίγραφα σε κάθε συμβαλλόμενο.

Υποσημειώσεις

1. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
2. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
3. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
4. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
5. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
6. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
7. Νέο Μέρος II σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
8. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
9. Η αρίθμηση των άρθρων αυτού του Μέρους άλλαξε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
10. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
11. Το κείμενο τροποποιήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
12. Το κείμενο τροποποιήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).
13. Ο τίτλος προστέθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου Νο. 11 (ETS No. 155).

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (σύντομη παρουσίαση)

Μια Συνθήκη του Συμβουλίου της Ευρώπης που εγγυάται τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (που αναφέρεται στη συνέχεια ως «ο Χάρτης») καταγράφει δικαιώματα και ελευθερίες και καθορίζει ένα μηχανισμό επίβλεψης που εγγυάται τον σεβασμό τους από τα Κράτη Μέλη. Αναθεωρήθηκε πρόσφατα, και ο αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1996 που τέθηκε σε ισχύ το 1999 αντικαθιστά σταδιακά την αρχική συνθήκη του 1961.

Ο συνημμένος πίνακας δείχνει ποιες χώρες αυτή τη στιγμή έχουν υπογράψει και κυρώσει τον Χάρτη.

Τα δικαιώματα που εγγυάται ο Χάρτης

Τα δικαιώματα που εγγυάται ο Χάρτης αφορούν όλα τα άτομα στην καθημερινή τους ζωή:

Κατοικία:

- κατασκευή κατοικίας σύμφωνα με τις ανάγκες των οικογενειών,
- μείωση του αριθμού των αστέγων,
- παγκόσμια εξασφαλισμένη πρόσβαση σε αξιοπρεπή κατοικία και σε προσιτή τιμή,
- ίση πρόσβαση σε κοινωνική στέγαση (social housing) για αλλοδαπούς,

Υγεία:

- προσβάσιμες, αποτελεσματικές εγκαταστάσεις ιατρικής περίθαλψης για όλο τον πληθυσμό,
- πολιτική πρόληψης ασθενειών, ιδίως με την εγγύηση ενός υγιεινού περιβάλλοντος, εξαφάνιση των επαγγελματικών κινδύνων ώστε να εξασφαλιστεί ότι η υγεία και η ασφάλεια στην εργασία προβλέπονται από τον νόμο και είναι εγγυημένες στην πράξη,

Εκπαίδευση:

- απαγόρευση της εργασίας παιδιών κάτω των 15 ετών,
- δωρεάν στοιχειώδης και δευτεροβάθμια εκπαίδευση,
- δωρεάν υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης,
- βασική και περαιτέρω επαγγελματική εκπαίδευση,
- πρόσβαση στο πανεπιστήμιο και σε άλλες μορφές ανώτατης εκπαίδευσης αποκλειστικά βάσει της προσωπικής αξίας,

Εργασία:

- κοινωνική και οικονομική πολιτική σχεδιασμένη για να εξασφαλίσει πλήρη απασχόληση,
- δικαίωμα σε εξασφάλιση της διαβίωσης μέσω μιας εργασίας που επιλέγεται ελεύθερα,
- δίκαιες συνθήκες εργασίας σχετικά με την αμοιβή και τις ώρες εργασίας,
- δράση για την καταπολέμηση της σεξουαλικής και ψυχολογικής παρενόχλησης,
- απαγόρευση της καταναγκαστικής εργασίας,
- ελευθερία ίδρυσης εργατικών συνδικάτων και οργανώσεων εργοδοτών για την υπεράσπιση των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων, ατομική ελευθερία να αποφασίζει κανείς αν θα συμμετέχει ή όχι,
- προώθηση κοινών διαβουλευσεων, συλλογικών διαπραγματεύσεων, συμβιβασμού και εθελοντικής διαμεσολάβησης,
- δικαίωμα στην απεργία,

Κοινωνική προστασία:

- δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, στην κοινωνική πρόνοια και στις κοινωνικές υπηρεσίες,

- δικαίωμα να απολαμβάνει κανείς προστασία από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό,
- ειδικά μέτρα μέριμνας για τις οικογένειες και τους ηλικιωμένους,

Μετακίνηση προσώπων:

- απλούστευση των τυπικών διαδικασιών μετανάστευσης για τους ευρωπαίους εργαζομένους,
- δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης,
- δικαίωμα των μη αλλοδαπών κατοίκων σε αρωγή λόγω έκτακτης ανάγκης μέχρι τον επαναπατρισμό,
- διαδικαστικές εγγυήσεις σε περίπτωση απέλασης,

Απαγόρευση διακρίσεων:

- δικαίωμα γυναικών και ανδρών σε ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες στην εργασία,
- εγγύηση ότι όλα τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στον Χάρτη ισχύουν ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, ηλικία, χρώμα, γλώσσα, θρησκεία, πεποιθήσεις, εθνική καταγωγή, κοινωνική προέλευση, κατάσταση υγείας ή συσχέτιση με εθνική μειονότητα,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (που αναφέρεται παρακάτω ως «η Επιτροπή») εξακριβώνει αν οι χώρες έχουν τηρήσει τις δεσμεύσεις που τίθενται από τον Χάρτη. Τα δώδεκα ανεξάρτητα, αμερόληπτα μέλη της εκλέγονται από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για περίοδο έξι χρόνων που μπορεί να ανανεωθεί μια φορά. Η Επιτροπή καθορίζει αν η εθνική νομοθεσία και η πρακτική των Κρατών Μερών είναι συμβατή με τον Χάρτη (Άρθρο 24 του Χάρτη, όπως αναθεωρήθηκε από το Πρωτόκολλο του Τορίνο του 1991).

Διαδικασία παρακολούθησης βάσει εθνικών αναφορών

Κάθε χρόνο τα κράτη μέρη υποβάλλουν αναφορά σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη στη νομοθεσία και στην πρακτική. Κάθε αναφορά αφορά σε κάποιες από τις προβλέψεις του Χάρτη που έχουν γίνει αποδεκτές.

Η Επιτροπή εξετάζει τις αναφορές και αποφασίζει αν οι συνθήκες στις εν λόγω χώρες είναι συμβατές με τον Χάρτη. Οι αποφάσεις της, γνωστές ως συμπεράσματα, δημοσιεύονται κάθε χρόνο. Αν ένα κράτος δεν αναλαμβάνει δράση σχετικά με μια απόφαση της Επιτροπής, με αποτέλεσμα να μη συμμορφώνεται με τον Χάρτη, Η Επιτροπή των Υπουργών απευθύνει σύσταση στο κράτος ζητώντας να αλλάξει το νομοθετικό καθεστώς ή την πρακτική. Η δουλειά της Επιτροπής των Υπουργών προετοιμάζεται από Κυβερνητική Επιτροπή, που αποτελείται από εκπροσώπους των κυβερνήσεων των Κρατών Μερών στον Χάρτη με τη βοήθεια παρατηρητών που εκπροσωπούν ευρωπαϊκές οργανώσεις εργοδοτών και εργατικά σωματεία.

Διαδικασία συλλογικών προσφυγών

Σύμφωνα με ένα πρωτόκολλο που άνοιξε για υπογραφή το 1995 και τέθηκε σε ισχύ το 1998, προσφυγές για παραβιάσεις του Χάρτη υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Οργανώσεις που δικαιούνται να υποβάλλουν προσφυγή στην Επιτροπή

- Σε περίπτωση που όλα τα κράτη έχουν αποδεχτεί τη διαδικασία:

1. Η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εργατικών Σωματείων (ETUC), η Ένωση Συνομοσπονδιών Βιομηχανιών και Εργοδοτών Ευρώπης (UNICE) και ο Διεθνής Οργανισμός Εργοδοτών (IOE) 1
2. Μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) με συμβουλευτικό καθεστώς στο Συμβούλιο της Ευρώπης που βρίσκονται σε κατάλογο, ο οποίος καταρτίζεται για τον σκοπό αυτό από την Κυβερνητική Επιτροπή
3. Οργανώσεις εργοδοτών και εργατικά σωματεία στην εκάστοτε χώρα

- Στην περίπτωση κρατών που το έχουν αποδεχτεί:

4. Εθνικές ΜΚΟ.

Η προσφυγή πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες πληροφορίες

- το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας της οργάνωσης που υποβάλλει την προσφυγή,
- απόδειξη ότι το άτομο που υποβάλλει και υπογράφει την προσφυγή δικαιούται να εκπροσωπεί την οργάνωση,
- το κράτος κατά του οποίου απευθύνεται η προσφυγή,
- αναφορά στις προβλέψεις του Χάρτη που φέρεται ότι έχουν παραβιαστεί,
- το αντικείμενο της προσφυγής, π.χ. το/τα σημείο/α στο/α οποίο/α το εν λόγω κράτος κατηγορείται ότι απέτυχε να συμμορφωθεί με τον Χάρτη, όπως και τα σχετικά επιχειρήματα και υποστηρικτικά έγγραφα.

Η προσφυγή μπορεί να υποβληθεί ελεύθερα βάσει των παραπάνω ή με τη χρήση εντύπου. Πρέπει να γραφεί στα αγγλικά ή στα γαλλικά στην περίπτωση των οργανώσεων των παραπάνω κατηγοριών 1 και 2. Στις περιπτώσεις των υπολοίπων (κατηγορίες 3 και 4), μπορεί να γραφεί στην επίσημη γλώσσα ή σε μια από τις επίσημες γλώσσες του εν λόγω κράτους.

Η Επιτροπή εξετάζει την προσφυγή και, αν πληροί τις τυπικές προϋποθέσεις, την κηρύσσει παραδεκτή.

Αφού η προσφυγή κηρυχθεί παραδεκτή, ξεκινάει γραπτή διαδικασία με ανταλλαγή υπομνημάτων μεταξύ των μερών. Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει δημόσια ακροαματική διαδικασία.

Στη συνέχεια, η Επιτροπή κρίνει την ουσία της προσφυγής και προωθεί την απόφασή της στα εμπλεκόμενα μέρη και στην Επιτροπή των Υπουργών σε μια αναφορά που δημοσιοποιείται εντός τεσσάρων μηνών από την προώθησή της.

Τέλος, η Επιτροπή των Υπουργών υιοθετεί μια απόφαση. Αν είναι απαραίτητο, μπορεί να συστήσει στο εν λόγω κράτος να λάβει συγκεκριμένα μέτρα ώστε να συμμορφωθεί με τον Χάρτη.

Αποτελέσματα της εφαρμογής του Χάρτη σε διάφορα κράτη

Ως αποτέλεσμα του συστήματος επίβλεψης τα κράτη κάνουν πολλές αλλαγές στη νομοθεσία ή στην πρακτική τους ώστε να συμμορφωθούν με τον Χάρτη. Λεπτομέρειες αυτών των αποτελεσμάτων (και πρόσφατες εξελίξεις) περιγράφονται στην «Έρευνα», που δημοσιεύεται ετησίως από τη Γραμματεία του Χάρτη (βλ. παρακάτω).

Πού να βρείτε περισσότερα σχετικά με τον Χάρτη

- η βάση δεδομένων του Χάρτη <http://hudoc.esc.coe.int/>, στην οποία υπάρχει πρόσβαση μέσω διαδικτύου ή σε CD Rom, διευκολύνει την εξεύρεση πληροφοριών για υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων,
  - η ιστοσελίδα του Χάρτη www.esc.coe.int περιλαμβάνει συγκεκριμένα όλες τις εθνικές αναφορές και στοιχεία για κάθε χώρα,
  - στην «Έρευνα», που δημοσιεύεται ετησίως, φαίνεται ο βαθμός συμμόρφωσης της εθνικής νομοθεσίας κάθε χώρας με τον Χάρτη,
  - η «Συλλογή κειμένων» περιλαμβάνει όλα τα βασικά κείμενα,
  - η περιληπτική βιβλιογραφία ανανεώνεται σε τακτική βάση.
- Secretariat of the European Social Charter
DG II - Directorate General of Human Rights
Council of Europe
F - 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int

Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων

(Περίληψη)

Άνοιξε για υπογραφή από τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο την 1 Φεβρουαρίου 1995. Τέθηκε σε ισχύ: 1 Φεβρουαρίου 1998.

Η Σύμβαση είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό πολυμερές κείμενο που ασχολείται με την προστασία γενικά των εθνικών μειονοτήτων. Σκοπός της είναι να προστατεύσει την ύπαρξη των εθνικών μειονοτήτων εντός της επικράτειας των Μερών. Η Σύμβαση αποσκοπεί στο να προωθήσει την πλήρη και αποτελεσματική ισότητα των εθνικών μειονοτήτων δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες που θα τους επιτρέψουν να συντηρήσουν και να αναπτύξουν τον πολιτισμό και να διατηρήσουν την ταυτότητά τους. Η Σύμβαση θέτει αρχές σχετικά με τα άτομα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες στη σφαίρα της δημόσιας ζωής, όπως:

- Μη διάκριση

- Προώθηση της αποτελεσματικής ισότητας
- Προώθηση και διατήρηση του πολιτισμού, της θρησκείας, της γλώσσας και των παραδόσεων
- Ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης
- Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι
- Ελευθερία έκφρασης
- Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
- Το δικαίωμα σε πρόσβαση και χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης
- Ελευθερίες σχετικά με τη γλώσσα και την εκπαίδευση
- Διασυννοριακές επαφές και συνεργασία
- Συμμετοχή σε οικονομική, πολιτισμική και κοινωνική ζωή
- Απαγόρευση εξαναγκαστικής αφομοίωσης.

Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες

Ο Χάρτης, που καταρτίστηκε βάσει του κειμένου που προτάθηκε από το Διαρκές Συνέδριο για Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Ευρώπης, υιοθετήθηκε ως σύμβαση στις 25 Ιουνίου 1992 από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, και άνοιξε για υπογραφή στο Στρασβούργο στις 5 Νοεμβρίου 1992. Τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαρτίου 1998.

1. Τι σκοπούς εξυπηρετεί ο Χάρτης;

Ο Χάρτης είναι μια σύμβαση που σχεδιάστηκε για την προστασία και την προώθηση περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών ως απειλούμενης πτυχής της πολιτισμικής κληρονομιάς της Ευρώπης. Ο κυρίαρχος σκοπός είναι πολιτισμικός. Αφορά περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, μη εδαφικές γλώσσες και επίσημες γλώσσες που δε χρησιμοποιούνται τόσο ευρέως. Αποσκοπεί να εξασφαλίσει, όσο αυτό είναι λογικά δυνατό, ότι οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, να καταστήσει δυνατή και να ενθαρρύνει τη χρήση τους σε νομικό και διοικητικό πλαίσιο, στην οικονομική και κοινωνική ζωή, για πολιτισμικές δραστηριότητες και σε διασυννοριακές συναλλαγές.

Ο Χάρτης βασίζεται σε μια προσέγγιση σύμφωνη με τις αρχές της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας. Δεν αντιλαμβάνεται τη σχέση μεταξύ των επίσημων γλωσσών και των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών με όρους συναγωνισμού και ανταγωνισμού. Η ανάπτυξη των δεύτερων δεν πρέπει να εμποδίζει τη γνώση και την προώθηση των πρώτων.

Ορισμοί

Όπως ορίζεται από το Χάρτη, «περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες» είναι γλώσσες που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά σε μια συγκεκριμένη περιοχή ενός κράτους από υπηκόους του κράτους αυτού που αποτελούν μια ομάδα αριθμητικά μικρότερη από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους. Διαφέρουν από την/τις επίσημη/ες γλώσσα/ες του κράτους και δεν περιλαμβάνουν ούτε τις διαλέκτους της/των επίσημης/ων γλώσσας/ών του κράτους ούτε τις γλώσσες των μεταναστών.

Η έκφραση «μη εδαφικές γλώσσες» σημαίνει γλώσσες που χρησιμοποιούνται από υπηκόους του κράτους και διαφέρουν από τη/τις γλώσσα/ες που χρησιμοποιούνται από τον υπόλοιπο πληθυσμό, αλλά, παρόλο που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά εντός της επικράτειας του κράτους, δεν μπορούν να ταυτιστούν με μια περιοχή του.

Οκτώ θεμελιώδεις αρχές που εφαρμόζονται σε όλες τις γλώσσες (Μέρος II, Άρθρο 7)

- Αναγνώριση των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών ως έκφρασης πολιτισμικού πλούτου.
- Σεβασμός για τη γεωγραφική περιοχή κάθε περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας.
- Η ανάγκη αποφασιστικής δράσης για την προώθηση αυτών των γλωσσών.
- Η διευκόλυνση και/ή ενθάρρυνση της χρήσης αυτών των γλωσσών, προφορικά ή γραπτά, στη δημόσια ή ιδιωτική ζωή.
- Η πρόβλεψη κατάλληλων μορφών και μέσων για τη διδασκαλία και τη μελέτη αυτών των γλωσσών σε κάθε κατάλληλο στάδιο.
- Η προώθηση σχετικών διασυννοριακών ανταλλαγών.
- Η απαγόρευση όλων των μορφών αδικαιολόγητης διάκρισης, εξαίρεσης, περιορισμού ή προτίμησης που σχετίζεται με τη χρήση περιφερειακής ή μειονοτικής γλώσσας και έχει ως σκοπό να αποθαρρύνει ή να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση ή την ανάπτυξή της.
- Η προώθηση από τα κράτη της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ όλων των γλωσσικών ομάδων της χώρας.